

Giedrius Kuprevičius

Karalienė Bona

(Bona Regina)

3 veiksmų operos libretas

VEIKIA:

KARALIENĖ BONA SFORZA /1494-1557/, karaliaus Žygimanto Senojo našlėsopranas
ŽYGMANTAS AUGUSTAS/1520-1572/, Lietuvos didysis kunigaikštis, karūnuotas 1530 metais....baritonas
BARBORA RADVILAITĖ/1520-1551/, Žygimanto Augusto žmona, karūnuota 1550 metais.....mezzosopranas
PAPAKODA, karalienės Bonos patarėjas, dar ir juokdarys.....tenoras
VALENTINAS BAKFARKAS/1507-1576/, dvaro kompozitorius, liutnininkas.....lyrinis tenoras
STANISLOVAS DAVAINA, Merkinės seniūnas, Žygimanto Augusto bičiulis.....bosas
FRANCISKAS LISMANINAS, vienuolis pranciškonas, Bonos pasiuntinys.....tenoras
MIKALJUS RADVILA RUDASIS/1512-1584/, Barboros Radvilaitės brolis.....mimansas
MIKALJUS RADVILA JUODASIS/1515-1565/, Barboros Radvilaitės pusbrolis..... mimansas

BARBOROS RADVILAITĖS ir ŽYGMANTO AUGUSTO vestuvių scenoje:

MIKALJUS DZERŽGOVSKIS, Gnezno arkivyskupas

PIOTRAS KMITA, Krokuvos vaivada

STANISLOVAS KĘSGAILA, Žygimanto Augusto stalininkas

ALBRECHTAS HOHENCOLERNAS, paskutinis vokiečių Ordino magistras, pirmasis Prūsijos kunigaikštis, karaliaus Žygimanto Senojo seserėnas

DVARIŠKIAI, UŽGAVĖNIŲ KAUKĖS, CHORAS, BALETAS

Literatūrinė redakcija – Daiva Čepauskaitė// Istorinė konsultacija – dr. Jūratė Kiaupienė // Italų kalbos konsultacija – Aušra Baniulytė

PIRMAS VEIKSMAS

P i r m a s p a v e i k s l a s

Nr. 1

Prologas. Orkestras

Nr. 2

Bonos monologas

Karalienė Bona blaškosi po tuščių ir nykią erdvę, plėsdama nuo savęs prabangius ir spalvingus drabužius, iki lieka su ilgiais, neišvaizdžiais baltais marškiniais. Vėliau, nurimusi, apsigaubia juoda skraiste, ir sustingsta. Dainuoja italų kalba:

B o n a. La Gloria - che vuol dire questo vocabolo? E'un peccato di cercarla? Se pensi un po', l'osannato non e' l'unico che ne fruisca, ne giovano anche quelli che lo esaltano. E se ne accorgono che chi della gloria ha raggiunto le cime poi rende il bene a tutti. Che m'ispiri quest'astro alle nuove prodezze!

La Forza - che cosa si nasconde dietro questo verbo? Non sara' mica l'unica forza quella armata? Puo' essere superiore codesta alla forza di una donna solitaria ma forte? Che anche questa stella illumini il mio cammino!

Il Potere e' il piu' dolce tra I peccati.Sara' comunque, giustificato da una meta nobile e sacra - la creazione di un grande e poderoso regno.

La Gloria, la Forza, il Potere... (*Šiuos žodžius atkartoja Choras*)

Qui Lituania...

ŠLOVĖ - ką reiškia ji? Ar nuodėmė jos siekti? Juk šlovės vaisiais maitinasi ne tik šlovinamasis, bet ir šlovinantys. Jie mato, kaip šlove apgaubtas tarnauja gėriui, kuris save kaip dovaną visiems dalina. Tegu ši žvaigždė įkvėpia mane žygiams.

JĖGA - ką slepia ji? Nejaugi tik kariuomenės galia pralenkia vienišos, tačiau valingos moters jėgą? Tegu ir ši žvaigždė ryškiai apšviečia mano kelią.

VALDŽIA - saldžiausia nuodėmė, bet ją atpirks šventasis tikslas - stiprios ir didelės valstybės sukūrimas.

ŠLOVĖ, JĖGA, VALDŽIA... Čia Lietuva...!

Toliau Bona dainuoja lietuviškai:

B o n a....Čia Lietuva...Nežinoma kalba, keisti sarmatų papročiai. Ar apsaugos šių rūmų sienos mane nuo tykančių pavojų, nežinios ir šalčio...Aplinkui badas, aplinkui skurdas ir nepatiklūs žvilgsniai: ką slepia jie? Esu čia svetima, tad kuo galiu pasitikėti? Kuo? Sūnumi, kuris valdžioj dar vaikas? O, ne! ...Aš čia lyg tremtyje. Čia...

Nr. 3

Davaina

Žiemos vidury. Žygimanto Augusto biblioteka. Ir čia vyksta nesibaigiantis karnavalas. Karalius ir jo bičiulis Davaina su kitais dvariškiais puotauja ir smaginsasi.

D a v a i n a. Gausios vaisės ir saldus vynas sotumu pripildė mūsų pilvus. Džiaugsmas užliejo mūsų sielas, bet mums dar negana, negana, negana...

C h o r a s. Negana, negana, negana...

D a v a i n a. Puota neturi galo, žmogus neturi saiko, jam vis dar negana, negana, negana...

C h o r a s. Negana, negana, negana...

D a v a i n a. Štai auksaburnis Valentinas pavaišins mus skanumynais – lyg šiol skambėjo taurių kalba, o dabar palieski liutnės stygas - ir te skamba daina, nauja daina!

C h o r a s. Meilės daina, meilės daina, meilės daina!

Nr. 4

Bakfarko Canzone I

Bakfarkas ima į rankas liutnią, ir ja pritardamas, uždainuoja Canzone (eilės Daivos Čepauskaitės)

B a k f a r k a s. Neužpučiama, kaip tamsoj žvaigždė,

Mano malda, mano malda,

Naktyje, kur šešėliai ir kaukės,

Mano vienišas balsas dar šaukias,

Į tave, mano žvaigžde šviesi.

O kad prakalbėtum laime, kur esi

Sidabriniam aukštam debesų...

Neužpučiama, lyg tamsoj žvaigždė,

Mano malda, mano malda...

Choras "pagauna" motyvą, ir visi aprimsta, pasineria į snaudulį. Lyg kokia šmėkla, susisupusi į juodą skraistę tarp padrikai sugulusių kūnų lėtai slenka karalienė Bona. Ją lydi tarnas Papakoda.

Nr. 5

Bona

B o n a. Pragaištingas, besaikis lėbavimas, ištvirkimas. Štai jis, valdovas, mano sūnus... Kas rūpi jam? Žaidimai, pramogos ir trumpalaikiai meilės blyksniai. Kiek tęsis visa tai? Juk pasakyta - "jei laiku nesiimsite priemonių, nevaldoma būtis valstybei pridarys bėdos ir gėdos" (cit. iš Nikolos Makiavelio "Valdovo", knygos, su kuria Bona nesiskiria). Kokiu būdu valdys karalius? Jėga ar meile?

Žygamantas Augustas prabunda, pamato Boną.

Nr. 6

Recitativo

A u g u s t a s. Jutau, kad esat čia...

B o n a. *Su ironija.* Ar neišvargino puota?

P a p a k o d a. Ar t a i puota? Miegančių gražuolių karalystė. Puota be karalienės...

A u g u s t a s. Regėjau žmonos Elžbietos veidą rūkuose...

P a p a k o d a. Mirusių regėti sapnuose - negeras ženklas...

B o n a. Geriau regėkite save valdovu.

P a p a k o d a. Aš j a u regiu. Kasdien girdžiu: "rytoj, rytoj, rytoj"...

B o n a. Nesugebantis sutramdyt aistrų valdovas...

P a p a k o d a ...pražus kaip vynas štai šiame pilve...

B o n a. Matau, ne koks karalius jūs. Sūnau, Augustai, kokia nauda iš tokio valdymo? Karalius – vien tik žodis jums, o iš tiesų.

Man tenka valstybės reikalus tvarkyti. Man – visa našta ir rūpesčiai. Man.

A u g u s t a s. Nerūstaukit, šviesioji karaliene, jau ryt karaliaus pareigas...atleiskite, poryt, tiksliau, po užgavėnių...

B o n a. Vėl pramogos. Vėl - ryt, poryt. Neveltui jus "Porytdienium" pravardžiuoja...Pabuskit –paskendęs pagoniškuose papročiuos. Europai gėdą darote.

A u g u s t a s. Čia Lietuva...

B o n a. Čia Lietuva. Aš negaliu tylėt. Tada, kai jūs valstybės valdymo mene pasieksit pažangos, tuomet sutarsim, Augustai.

A u g u s t a s. Mes nesutarsim, karaliene...

Nr. 7

Bonos Madrigalas

Bona netikėtai pradeda italų kalba dainuoti Madrigalą.. Tekstas paimtas iš Buanarroti Michelangelo sonetų rinkinio „Rime”(„Eilės”), nr.74

I' piango, i' ardo, i' mi consumo, e 'l core / aš verkiu, aš degu, aš džiūstu ir nykstu,

di questo si nutrice. O dolce sorte! / Ir mano širdis minta savo pačios sielvartu. O švelnūs likime

chi è che viva sol della suo morte, / tas, kas išgyvena mirtį

come fo io d'affanni e di dolore / taip kaip darau aš išgyvendama savo skausmą

Ahi! crudele arcier, tu sai ben l'ore / o žiaurusis likime, tu labai gerai žinai

da far tranquille l'angosciose e corte / kaip nuraminti nerimą

miserie nostre con la tuo man forte; / ir mūsų nepaliaujamas kančias su tavo stipria ranka

ché chi vive di morte mai non muore. / tas kas išgyvena mirtį, nemiršta niekada.

Papakoda, nekantraudamas naujų įvykių žadina įmigusius

Visi triukšmingai pakyla kelionėn į stiklo dirbtuves. Bona lėtai išeina.

PIRMAS VEIKSMAS / A n t r a s p a v e i k s l a s

Nr. 8

Davainos ir Augusto duetas

Veiksmas stiklo manufaktūroj. Du bičiuliai - Augustas ir Davaina dainuoja šmaikščią dainelę apie vyną. Jiems pritaria choras.

D a v a i n a. Bičiuli, pilki taurę man,
Teliejas per kraštus,
Lai krištolas aidi
Ir juokias mergaitė,
Meilė ir vynas,
Ir siela gaivinas,
Širdį atverki,
Išgerki
A u g u s t a s. Tu nežinai, kas bus rytoj
Rytoj, poryt, rytoj,
Diena nesibaigia,
Pakelk taurę svaigią,
Meilė ir vynas,
Ir siela gaivinas,
Širdį atverki,
išgerki

(eilės Daivos Čepauskaitės).

Nr. 9

Intermezzo di vetro/Pasirodo Barbora ir Radvilos

Juodojo ir Rudojo Radvilų lydimą čia pasirodo Barbora Radvilaitė.

Nr. 10

Barboros ir Augusto Susitikimas

A u g u s t a s. *(Barborai)* Sustokit, nepabėkit. Kuo jūs vardu?
B a r b o r a. Esu našlė, karaliau. Goštauto žmona, Barbora Radvilaitė.
A u g u s t a s. Barbora Radvilaitė... Garbinga giminė. Barbora, ką jūs veikiat čia?
B a r b o r a. Gėriuosį stiklo skaidrumu.
A u g u s t a s. Pažvelkite, kokia puiki taurė. Prilieskite ją drąsiau prie lūpų. Barbora, prašau...
B a r b o r a. Jau eisiu...
A u g u s t a s. Ar ji jums negraži?
B a r b o r a. Puiki, puiki.
A u g u s t a s. Kokia darna! Šios karštos lūpos ir stiklo šviesa.
B a r b o r a. Ak, karaliau, gana, gana.
A u g u s t a s. Aš jums dovanuju visas taures.
B a r b o r a. Nereikia dovanų.
A u g u s t a s. Jums... tau, Barbora, uždegusiai mano širdyje ūmai kaitriausią liepsną. Tau dovanuju jas visas!
B a r b o r a. Atleiskite, karaliau, jūs tik žaidžiat.
A u g u s t a s. Barbora! Aš šaukiu tave!
B a r b o r a. Karaliau, valdove, Augustai!
Esantis, bet nematomas Bakfarkas niūniuoja Canzone motyvą ir žodžius:
B a k f a r k a s. "Neužpučiama, kaip tamsoj žvaigždė, būk pagarbinta, meilė..."
B a r b o r a. Šitą žodį nelengva tarti, valdove, aš bijau.
B a k f a r k a s. "Neužpučiama, kaip tamsoj žvaigždė, būk pagarbinta, meilė..."
B a r b o r a. Aš prašau, sustokite, aš prašau, sustokite, prašau jūsų, karaliau!
A u g u s t a s. Barbora, Barbora, šaukiu tave!
C h o r a s. Dzan-dzon-dzan, dzan-dzon, dzan-dzon-dzan, dzan-dzon... Kokios puikios taurės vynui, glauskim jas prie lūpų,
dzan-dzon, dzan-dzon...
A u g u s t a s. Aš negaliu nuslėpti savo aistros ir meilės. Tu matai, kaip aš kankinuosi tavo grožiu užkerėtas.
B a r b o r a. Bijau aš patikėti jūsų žodžiais, karaliau, ir netikėti neturiu jėgų...
A u g u s t a s. Tu – neužpučiama kaip tamsoj žvaigždė, Barbora!
B a r b o r a. Aš bijau, valdove!
A u g u s t a s. Barbora, Barbora, Barbora!..
B a r b o r a. Karaliau mano, aš lenkiuosi jums...

Nr. 11

Barboros Giesmė I

Barbora dainuoja Pirmąją Giesmę (eilės Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus, cit. iš antologijos „Dainos Pasauliui, Saulei ir Sau“, Vilnius, Vaga, 1993, p.393, vertė Eugenija Ulčinaite)

B a r b o r a. Dangų prašiau bučinių
Ir dangus mane pabučiavo,
Bet negalėjo jisai lūpų pasotint manų.
Žemę prašiau bučinių
Ir žemė mane pabučiavo,
Bet aštresni už uolas buvo tie jos bučiniai.
Žemė, dangau – tariau jums sudie!
Dabar mane pabučiuos mylimasis:
O kad tiek daug bučinių būtų,
Kiek trokštu jų aš!

Nr. 12

Barboros ir Augusto Duetas

*Ir staiga prasiveržia nesutramdoma aistra (kanonas, kurį pradeda **Barbora**):*

B a r b o r a ir A u g u s t a s. Abu juk žinome, kad esame viens kito širdyje seniai, tarsi per amžius taip ir būtų buvę. Mylėsime mes vienas kitą amžinai, ir neišskirs šios sąjungos nei negandos, nei valandos, jokia pikta jėga nesunaikins mūsų meilės, negestanti žvaigždė danguj žibės ir skleis gūdžioj naktį, tamsiam kely skaisčiausią savo šviesą. Tegul dabar dar per anksti, tegul trumpas išsiskyrimas, viena trumpa akimirka tik dar labiau sustiprins mūsų troškimus!

A b u ir C h o r a s. Neužpučiama... kaip tamsoj žvaigždė... meilė amžina. *Ūmai sudužta veidrodīs.*

Nr. 13

Barboros ir Augusto Dueto Coda

B a r b o r a. *Lyg atsibudusi.* Pabuskit, Augustai, ir žadinkit mane! O Dieve!

A u g u s t a s. Juk tai ne sapnas!

B a r b o r a. Tuo baisiau! Ir baimė kausto mano kūną. Man baugu. Pernelyg ilgai užsibuvau. Skubu, atleiskite, karaliau, jau laikas.

A u g u s t a s. Tai buvo tik minutė, tik viena amžina minutė... Barbora, neskubėki, neskubėki, dar sekundę.

B a r b o r a. Laikas...

C h o r a s. Laikas...

A u g u s t a s. Laikas...

B o n a. *Stebi nepastebėta.* Si e fatto, fatto... (*It. „laikas, įvyko“*)
Radvilos ir Barbora pasitraukia

Nr. 14

Bonos Aria-danza

B o n a. Neužpučiama?

C h o r a s. Neužpučiama...

B o n a. Kaip tamsoj žvaigždė?

C h o r a s. Kaip tamsoj žvaigždė...

B o n a. O taurė prie lūpų karštų?

C h o r a s. Meilė...

B o n a. Gal tai praeis... kaip visuomet... Juk Augusto jausmas trumpalaikis, negali jis... Ir ši aistra jo nekitokia... Kai Radvilaitė savo lūpom taurę lietė... tylėjo Radvilos, ko siekia jie, ir kas man grėsia? Aš jaučiu pavojų, man neramu, nesaugu... Gal jie Barbora siuntė čia valdžios užimti?..

Štai šią naują taurę savo lūpom lietė Barbora Radvilaitė, lietė ir bučiavo, o kaip į ją žiūrėjo Augustas karalius, ne, to negali būti. Papapkoda, Papapkoda! Pilki į šią taurę raudono vyno, tesilieja per kraštus, dar, dar pilk, dar. Bet ji bedugnė, besotė! Gal aš kliedžiu, gal tai sapnas klaidus? Negali meilė valdyt. Ir pražudys ji mano sūnų. „Neužpučiama... kaip tamsoj žvaigždė“!

Ir staiga pradeda šokti

Šoki, Bona Sforca, šoki, juk tu čia Karalienė!

La la la la la la la la!

La Regina Bona Sforza, la Regina Bona Sforza,

Sforza, Sforza, SFORZA!

Cha cha cha cha!!!

Sviedžia žemėn taurę, kurią ką tik lietė savo lūpomis Barbora

ANTRAS VEIKSMAS

Pirmas paveikslas

Prasideda užgavėnių scenos, kuriose dvariškiai fantasmagoriškais aprėdais imituoja užgavėnių papročius

Nr. 15	Užgavėnės
Nr. 16	Arklys
Nr. 17	Žydas
Nr. 18	Ožys
Nr. 19	Gulbė

C h o r a s. Gulbė, gulbelė baltoji, ar girdi, kaip gulbinėlis savo gulbelę šaukia: -Atplauki, baltoji!

Nr. 20	Barbora ir Augustas
--------	---------------------

A u g u s t a s. Barbora, Barbora mano, šiandien ir kaskart regiu tave lyg naują stebuklą.

B a r b o r a. O, karaliau, Augustai, mano Karaliau!

Jų duetą staiga nutraukia pasirodžiusi Giltinė. Ji tiesia savo kaulėtas rankas į Barbora, ir tempia ją į šokį. Per šią sceną visai sutemsta. Kažkur liepsnoja Morė, pamažu linksmybės silpsta, šventė baigiasi.

Nr. 21	Barboros ir Bonos Duetas
--------	--------------------------

Šviesos spindulys išryškina Barbora. Šalia jos išnyra Bona. Papakoda abi varžoves vis provokuoja barškindamas tai vienai, tai kitai savo tamburinu.

B o n a. Išgądinai? Sutrikote? Gal jis jau su kita? Gal jau išblėso jo aistra Barbora? Aš nemaldausiu – įsakau jums. Jus karalienės žodžius privalote išgirsti: palikite Augustą. Valdovas ir aistra - dalykai svetimi. Juk jūsų meilė - Radvilų klasta. Juk jūsų meilė - tik būdas siekti valdžios. Ar taip jūs norit užsidėti Lietuvos karūną? Bet kol aš čia valdovė, kol mano sūnus karalius...

B a r b o r a. Žinau, karalius Augustas ne toks valdovas, kuriuo galėtumėte remtis. Bet ir valdyti jo negalite. Tad jūsų žodžiuose girdžiu pyktį ir bejėgiškumą. Bijote prarasti šlovę, netekti tos palaimos, kurią jums suteikia valdžia?

B o n a. Juk ir jums rūpi valdžia, Barbora.

B a r b o r a. Jūs klystat, karalienė, nejaugi Jūs nematote, nejaučiate?

B o n a. Aš čia karalienė, Augustas – karalius. Barbora, nelygios mūsų teisės.

B a r b o r a. O, taip, aš ne Sforza, bet ir ne iš Papakodos giminės. Turiu pakankamai turtų, užtekintų būt karaliene.

B o n a. Bet jus neturite garbės!

B a r b o r a. O meilė?

B o n a. Meilė akla, neprotinga, ir turite supranti, kad valdo tik jėga, o ne aistra.

B a r b o r a. Šviesioji karalienė - jau vėlu: aš laukiu kūdikio. Tai mūsų kūdikis, mano, Augusto.

B o n a. Nelaimingoji! Jūs griaustate tvarką! Užtrauksite jūs šaliai vien gėdą ir bėdą!

B a r b o r a. Aš būsiu karaliene. Būsiu.

B o n a. (netverdama savyje) Ji - nėščia. Nėščia!

B a r b o r a. Jau vėlu...

B o n a. (kažką sumaniusi)... Nejaug įvyko?... Ne, dar tik įvyks... (pagaliau apsisprendžia)

(paniekinamai) Tu ...būsi karūnuota! (ironizuodama) Barbora - Ka-ra-lie-nė!! La Regina Barbora!!! (Grėsmingai juokiasi) Cha, cha, cha...

Seka trumpa bežodė Bonos ir Barboros vokalinė dvikova. Barbora juokdamasi išbėga.

ANTRAS VEIKSMAS / Antras paveikslas

Nr. 22	Po Barboros karūnavimo
--------	------------------------

Scena po Barboros Radvilaitės karūnavimo. Visi, nėra tik Bonos. Augustas dovanoja Barbora baltą gulbę Akylai visus stebi Juodasis ir Rudasis Radvilos.

Nr. 23	Davainos Giesmė
--------	-----------------

D a v a i n a. (Sveikina Barbora eiliuotu tekstu) Pagarbinkim meilę, pagarbinkim gailestingumą, pagarbinkim nemirtingumą. Meilė, tu atneši viltį, tu atveri dangų, ir duodi žmogui gerą sielą. Meilė, gyva būk amžinai. Tu - nesibaigianti pradžia. Nebesuvaldoma, galinga, ateinanti širdies regėjimais, gyva būk amžinai. Stabams tu atimi galią žudyti. Kas nusigrėš nuo tavęs, tas pagarbins žvėries paveikslą ir paklydusio pasaulio tamsą. Pagarbinkim meilę, pagarbinkim, pagarbinkim...

C h o r a s. Pagarbinkim, pagarbinkim...

Nr. 24

Bakfarko Canzone II

Bakfarkas pradeda antra **Canzone** (eilės Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus, cit. iš antologijos „Dainos Pasauliui, Saulei ir Sau“, Vilnius, Vaga, 1993, p.335, vertė Eugenija Ulčinaite)

B a k f a r k a s. Skambioji lyra, bukmedžio dukterie, skambėk, kol danguje

Auksinė saulė meiliai juokias,
O tarp šakų išdykauja vėjas.
Te lengvas Euras, skridamas pro tave,
Stygas užgauna.
Deja, žiūrėkite, debesys juodi
Užtraukė dangų, krinta lietaus lašai.
Skubėkim. Greit nuo mūs pabėga
Džiaugsmas, akimirką tetrukęs...

A u g u s t a s. Ar laikas liūdnomis giesmėms?

P a p a k o d a. Teisus karalius. Pats laikas vyno taurei.

Nr. 25

Kvintetas: Barbora, Augustas, Papakoda, Davaina, Bakfarkas/Vyno gėrimas

P a p a k o d a. Kviečiu – paragaukite puikaus vyno, atkeliavusio iš karalienės rūsio. Paragaukite

A u g u s t a s. Neškite taures vynui. *Atnešamos penkios taurės.*

D a v a i n a. *Papakodai.* Jau kartą šiuos žodžius esu girdėjęs per Elžbietos vestuves

P a p a k o d a. Mes laikomės tradicijų.

Papakoda ima nuo padėklo pirmą taurę. Davaina skubiai paima antrą.

A u g u s t a s. Jaudinatės, bičiuli? (*Augustas ima trečią taurę.*) Štai vyno taurė karalienei. (*paduoda savo taurę Barborai.*)

Ketvirtą vėl paima Augustas. Tuomet Davaina, kiek pasvarstęs, savo taurę atiduoda Barborai, o jos pasiima sau. Bakfarkas paima paskutinę, penktąją taurę.

B a r b o r a. Tai tik žaismė, tai tik žaismė...

Šiuos jos žodžius atkartoja visi kvinteto dalyviai, dainuodami vis lėčiau ir nedrąsiau.

Pagaliau visi nustoja dainuoti, ir visiškoje tyloje išgeria savo taures.

Ilga nejauki pauzė.

Visi stebi Barbora. Ji juokiasi, ir kartu su draugėmis pasineria į keistą šoki, kurio muzika atkeliavusi iš Užgavėnių

Giltinės pasirodymo, o šokio judesys – įprastas dvaro pasilinksminimas.

Staiga Barbora krinta. Visuotinė sumaištis.

Nr. 26

Davaina

D a v a i n a. Įvyko, įvyko! Kelią karalienei! Įvyko, įvyko!..(*Barbora išnešama. Visuotinė sumaištis.*)

C h o r a s. Įvyko, tai įvyko, įvyko....

TREČIAS VEIKSMAS

Pirmas paveikslas

Nr. 27

Barboros kambaryje/Vienuolio Lismanino vizitas

Barboros miegamojo prieangis ir pats miegamasis. Susirūpinusį Augustą Bonos siunčiamas aplanko vienuolis pranciškonas Franciskas Lismanias.

V i e n u o l i s. Motinos karalienės Bonos malone apšviestas esu čia, ir perduodu jos šviesybės nuoširdų susirūpinimą jūsų žmonos Barboros sveikata. Viliuosi, kad šis vizitas išsklaidys nesantaikos ir įtarumo debesys. Ji kviečia susitaikyti. Karalienė Bona laukia...

A u g u s t a s. Kokios nesantaikos ir įtarumo? Kas slegia karalienę? Reiktų vyti tave lauk, jei ne pasiuntinio rangas. Jei tavo žodžius lydi vien pareiga, skubėk atgal, ir perduoki Jos karališkajai malonybei: "Įvyks taip, kaip įsakys likimas" (*cit. iš užrašo ant paminklo Barborai Radvilaitei. Ten taipogi parašyta: "Antrąsyk, likimui įsakius"*).

V i e n u o l i s. Nerūstinkit Dievo, priimkit malonę, nes, kas žino, gal antrąsyk našlausite.

A u g u s t a s. Užteks, gana, keliauki sau... *Vienuolis išeina.*

Nr. 28

Sarabanda

Augustas stipriai priglaudžia Barborą prie savęs, ir lengvu judesiu pradeda ją šokdinti. Skamba Sarabanda, Meilės ir Mirties šokio muzika

Barbora. Augustai, ar atmeni, kai Giltinė norėjo šokti su manimi? Augustai, ji vėl čia.

Augustas. Nurimk, Barbora, nurimk.

Barbora. Vėl į mane kaulėtas savo rankas giltinė tiesia... Aš... mirštu...

Nr. 29

Barboros Atsisveikinimo Giesmė

Barbora. (dainuoja Atsisveikinimo Giesmę – eilės Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus)

Mirštu ir gyvenu...

Urną man pastatyk, gėlėm gražiom padabintą.

Kapą supilk ir globok,

Meile, per amžius gyva.

Atminčiai mano antkapio plytoj iškalk:

„Mirštu ir gyvenu.

Tik meilej galėsi, praeivi, mirti, kaip aš gyvenau,

Ir kaip aš mirštu – gyvent!“

(bet Giltinė, matyt, nesitraukia, ir Barbora Augusto glėbyje susmunka. Ji mirė. Laikrodis muša keturias valandas)

Nr. 30

Barboros mirtis / Žygimanto Augusto Lamento

Augustas. (Bakfarkui, pasimetęs)...liutnė...kur liutnė? Bakfarkai, skambink, skambink...(Bakfarkas, jau be liutnės, atbulas traukiasi ir išnyksta. Jis jau apsisprendęs - dabar tarnaus karalienei Bonai. Ar pirmą kartą toks pasikeitimas? Mirties sceną stebėjęs Papakoda taipogi nepastebimai sprunka iš kambario, gi skubėdamas pameta savo tamburina).

Ir tuomet suskamba vienišo ir beviltiškai liūdinčio Žygimanto Augusto Lamento.

Augustas. O, Barbora! O...o...

Augustas sukniubęs glėbyje laiko Barborą ir nepaguodžiamai rauda balsu.

TREČIAS VEIKSMAS / Antras paveikslas

Nr. 31

Papakodos ir Bakfarko Duetas

Karalienės Bonos rūmuose. Bona ruošiasi išvykti. Nėra paveikslų., Papakoda, apsikarstęs papuošalais, netikėtai, Bakfarko antrinamas, kiek pamėgdžiodamas Boną, užtraukia:

Papakoda. Kas galėjo pagalvoti, kad taip greitai viskas vėl tekės toliau sava vaga. Niekas jau iš karalienės neatims valdovės sosto ir garbės. Tiek tos meilės, cha, cha, tiek tos laimės, cha, cha...Visa tai tik aistros, visa tai tik žodžiai. Tikra tik valdžia, jėga ir garbė. Šiuos žodžius atkartoja ir Bakfarkas. Užbaigia abu:

Papakoda / Bakfarkas. Tikra tik valdžia, jėga ir garbė., jėga, valdžia ir garbė.

Bona taipogi įsisuka į Sarabandos ritmu skambantį šokį, bet nurimsta, pamačiusi sūnų - karalių Žygimantą Augustą.

Nr. 32

Bonos sapnas

Bona. Paguodos atėjai? Kenti? Skauda?

Augustas. Paguodos, karaliene, paguodos... Pas jus aš sugrįžtu, man sielą skauda...

Bona. ...ir man...skauda...Aš juodą gulbę sapnavau tą naktį, kai tu puošei Barboros galvą karūna. Juodoji gulbė vis artėjo prie manęs. Ji gąsdino ir klykė, mojuodama plačiais sparnais kėsinosi nublokšt mane į tamsią prarają. Aš giniau nuo savęs ją, o ji vis puolė, plakė, klykė, ir pagaliau mane į prarają nustūmė.

Aš nublokšta, aš nustumta į bedugnę krentu, krentu, krentu...krentu...Negaliu aš paguosti tavęs, sūnau. Aš, Bona, nebesu stipri jau. Stiprybę teikė ne draugai, jų neturėjau daug šioj žemėj. Stiprybės teikė priešai, ir jėgų su jais kovoti. Draugų nėra, priešų...taip pat neliko. Nejaugi visus, visus nugalėjau? Norėjau aš tvarką, jėgą, šlovę šaliai duoti. Esu viena. Sūnau, paguodos atėjai, bet ar tik tau ji reikalinga? Manęs taip pat jau niekas nepaguos, niekas Bonos Sforzos nesupras, todėl sūnau, palik mane, išsik, palik, sudie...

Augustas, nevilties apimtas pasišalina. Bakfarkas (gal iš už scenos) kartoja Canzone motyvą.

Nr. 33

Choras

B a k f a r k a s. „...neužpučiama, kaip tamsoj žvaigždė...” *Atgija dvariškiai, kurie visą laiką viską stebi, bando šokti ir dirbtinai linksmintis. Skamba choro daina.*

C h o r a s. La vita del nostro amor non y'l cor nostro, / *Mūsų meilės gyvenimas nėra mūsų širdis, c' amor di quel che noi ti amiamo e senza core / meilė, kuria myliu – beširdė.*

(pagal Buanarroti Michelangelo 34-tą sonetą iš rinkinio „Eiles”)

B o n a. *Bakfarkui ir Papakodai* Aš išvykstu. Viena. Gal Papakoda vyno taure karalienę pavaišins prieš ilgą mano kelionę į Tėvyne? Vynu iš mano rūšio, patarėjau...

Nr. 34

Antrasis Vyno gėrimas / Bona, Papakoda, Bakfarkas

P a p a k o d a. *Supratęs Bonos užuominą.* Vyno? Vyno... Vyno?.. Neškite taures vynui. *Atnešamos trys taurės*

B a k f a r k a s. *Papakodai.* Jau kartą šiuos žodžius esu girdėjęs per Barbaros vestuves

P a p a k o d a. Mes laikomės tradicijų.

Tarnas paduoda tris tuščias taures. Vyną Bonai, Bakfarkui ir sau įpila iš savo indo Papakoda. Vieną taure su vynu paduoda Bonai. Kitą paima pats. Bakfarkas taipogi neskuba gerti savo taurės, regėdamas delsiantį Papacodą. Šis įdėmiai seka, kaip iš savo taurės vyną išgeria Bona. Savo taurių Papakoda ir Bakfarkas taip ir nepaliečia.

B o n a. Vynas paguos...vynas paguos...*Palaiptiesiu prie Bonos su tais pačiais žodžiais prisijungia Papakoda ir Bakfarkas. Skamba Radvilų tema. Jie, ko gero, taipogi viską mato.*

Pauzė

Nr. 35

Bona

B o n a. Dabar palikite mane vieną...*Bona aiškiai silpsta, ir meldžiasi skulptūros jos mauzoliejuje poza, pusbalsiu:*

Domine Iesu Christe, qui mortem nostram in cruce moriendo destruxisti et vitam resurgendo reparasti, benedic hanc crucem, quam sepulcro christiano imponimus, et corpora sub ea condita recuscita in resurrectionem vitae: Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.

/ Viešpatie Jėzau, savo mirtimi ant kryžiaus nugalėjęs mirtį ir prisikėlimu sugrąžinęs žmonijai dvasinę gyvybę, palaimink šį kryžių, ant krikščionės kapo pastatytą, o po juo besiilsinčius palaikus prikelti garbingam amžinajam gyvenimui. To prašome Tave, kuris gyveni ir viešpatauji per amžius. Amen /

Finalinė Bonos Litanija „Paguosk mane, mirtie”.

Nr. 36

Bonos Litanija

B o n a...Paguosk mane, mirtie,

gyvenimas paguodos pagailėjo.

nė vieno draugo neturiu, nė vieno priešo.

Aš išvykstu. Aš nieko neturiu. Ir nieks manęs nelaukia.

Visi nuteis, ir niekas nesupras.

Aš žvaigždę užpūčiau, bet aš norėjau saulės,

stiprybės, teisingumo ir garbės šiam vargo kraštui.

Aš meilę nužudžiau savy. Man šalta.

Aš išvykstu. Juodoji gulbė pasitiks ties praraja.

Palaimink, Viešpatie -

Qui Lithuania...Qui Lithuania...

P a b a i g a